

II MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH ZAKONA

1. Zakon o javnom informisanju

1.1. Implementacija Zakona o javnom informisanju, obrađena je, jednim delom i kroz odeljak o slobodi izražavanja.

1.2. Nemačka kompanija WAZ odlučila da se povuče iz Srbije i da počne prodaju udela u „Politici“ i „Dnevniku“. Kako se navodi u saopštenju, dostavljenom medijima 15. juna, predsednik WAZ-a, Bodo Hombah, je u poverljivom pismu zamolio predsednika Srbije Borisa Tadića, da pomogne da taj izlazak bude u skladu sa zakonom i fer. Dodaje se da je u tom pismu, Hombah opisao iskustva WAZ-a kao investitora u Srbiji. WAZ ima 50% vlasništva u kompaniji „Politika novine i magazini“, koja je izdavač dnevnog lista Politika, većinsko vlasništvo ima i u novosadskom „Dnevniku“, a isključivi je vlasnik „Štampa sistema“, kompanije koja se bavi distribucijom štampe. Pretpostavlja se da su razlog povlačenja prepreke sa kojima su bili suočeni u svojoj nameri da preuzmu „Novosti“. Ekonomisti i stručnjaci za inostrana ulaganja u Srbiju nisu želeli da komentarišu saopštenje WAZ-a, ali se slažu da će odlazak ove medijske kuće imati negativne efekte na buduća ulaganja iz inostranstva, posebno iz Nemačke. Izvestilac Evropskog parlamenta za Srbiju Jelko Kacin ocenio je juče da najavljeno povlačenje medijske grupe WAZ iz Srbije „nije dobra vest ni za slobodu medija u Srbiji, kao ni za privlačenje stranih investicija u Srbiju“. Kacin je podsetio da su sloboda medija i funkcionalna tržišna ekonomija, koja podrazumeva ravnopravan tretman domaćih i stranih investitora, kao i vladavinu prava, među najvažnijim uslovima za napredak Srbije ka članstvu u EU. Nebojša Bradić, ministar kulture Srbije, sa druge strane, smatra da iza najave WAZ-a stoje isključivo ekonomski razlozi, te da povlačenje ne bi trebalo da uzdrma srpsku medijsku scenu.

Poslednjih meseci, javnosti su iz različitih izvora postale dostupne informacije o kontraverznom preuzimanju „Novosti“, u koje je bio uključen i WAZ. Kontraverze u vezi sa ovom preuzimanjem, dovode se u vezu sa najavom WAZ-a da se povuče iz Srbije. Naime, kako tvrdi Stanko Subotić Cane, srpski biznismen koji živi u Švajcarskoj (protiv koga je u Srbiji podignuta optužnica za zloupotrebu službenog položaja, kao rezultat policijske akcije „Mreža“ koja se bavila otkrivanjem kanala krijumčarenja cigareta), WAZ je osujećen u pokušaju neposrednog preuzimanja „Novosti“ još 2005. godine. WAZ je potvrdio da je preuzimanje kontrole nad „Novostima“ 2006. godine, od strane kompanija Ardos Holding GmbH, Trimex Investments GmbH i Karamat Ltd. finansirao svojim novcem. Navedene

kompanije dovode se u vezu sa srpskim biznismenom Milanom Bekom. Stanko Subotić Cane tvrdi da je svojim bankarskim garancijama jemčio da će većinski paket akcija „Novosti“, Ardos Holding GmbH, Trimex Investments GmbH i Karamat Ltd. na kraju preneti na WAZ, do čega još uvek nije došlo. WAZ je 23. juna saopštio da je preuzeo Ardos Holding GmbH, te da je navedeno preuzimanje samo mehanizam kroz koji WAZ namerava da proda svoje učešće u „Novostima“ u ostvarivanju najavljenog izlaska sa srpskog tržišta. Ministar unutrašnjih poslova Srbije, Ivica Dačić, izjavio je istog 23. juna da je policija po nalogu tužilaštva pokrenula istragu u vezi privatizacije „Novosti“. Iako najavljena istraga tek treba da otkrije pravu pozadinu preuzimanja „Novosti“, nesporno je da je ovaj slučaj učinio očiglednim meru u kojoj je medijsko vlasništvo u Srbiji netransparentno, a uslovi poslovanja takvi da tržište napuštaju čak i velike evropske medijske kompanije sa bogatim iskustvom poslovanja u zemljama tranzicione demokratije. Slučaj „Novosti“ takođe je pokazao da ni izmene Zakona o javnom informisanju iz 2009. godine, kojima je Srbija dobila medijski registar, nisu obezbedile nikakav pomak na planu transparentnosti medijskog vlasništva.

2. Zakon o radiodifuziji

2.1. Implementacija Zakona o radiodifuziji, u ovom izveštaju, u jednom delu biće obrađena i kroz odeljak koji se bavi monitoringom rada nadležnog regulatornog tela, Republičke radiodifuzne agencije.

2.2. Emisija Olivera Kovačević „Da, možda, ne“ na RTS-u, u kojoj je trebalo da se raspravlja o aferi „Satelit“, otkazana je u petak 2. juna samo nekoliko minuta pre nego što je trebalo da počne njeno snimanje. Zvanično objašnjenje je da pravni tim RTS-a nije dozvolio da se u emisiji pojavi lice protiv koga je podignuta optužnica - Prvoslav Davinić. Olivera Kovačević tvrdi da je ona tek oko 18.30 saznala za otkazivanje! „Emisija se snima od 20.15 do 21.30, pa se emituje pola sata kasnije. Mene je šef Pravne službe RTS-a, Stanislav Veljković, obavestio oko 18.30 da je odlučeno da se na Javnom servisu ne ugosti osoba protiv koje je podignuta optužnica. Mi nismo znali da njegovo gostovanje može da izazove pravni problem RTS-u. Moja ekipa je u emisiju pozvala i predstavnike Tužilaštva, ali su oni odbili da dođu. Ja emisiju „Da, možda, ne“ radim već dve godine i ovo je prvi put da mi se ovako nešto dogodi,“ rekla je Kovačevićeva. Pored Davinića, kao gosti su bili najavljeni i njegov advokat Dragan Pašić, bivši ministar odbrane Zoran Stanković i nekadašnji direktor Vojno-obaveštajne agencije, Branislav Anočić.

Zabrana intervjuisanja optuženih lica u toku trajanja krivičnog postupka, nije predviđena ni Krivičnim zakonikom, niti Zakonikom o krivičnom postupku, niti Zakonom o javnom

informisanju. Naprotiv svi ovi propisi insistiraju na poštovanju prezumpcije nevinosti. Do toga da se pravni tim RTS-a usprotivi pojavljivanju u programu lica protiv koga je podignuta optužnica, nije mogao dovesti ni Kodeks ponašanja emitera („Službeni glasnik RS”, br. 63/2007), koji je Republička radiodifuzna agencija donela shodno odredbi člana 8. i člana 12. Zakona o radiodifuziji. Naime, Kodeksom je u delu koji se odnosi na praćenje istrage, predviđeno da emiteri ne smeju ni na koji način ometati istragu tokom njenog trajanja, kao i da tokom trajanja istrage ne smeju intervjuisati počinioce. Međutim, istraga protiv Davinića je okončana i podignuta je optužnica. Takođe, podsetićemo da je Beogradski centar za ljudska prava još početkom 2008. godine, podneo Inicijativu za ocenu ustavnosti Kodeksa ponašanja emitera, između ostalog i povodom uputstva koje se odnosi na praćenje istrage. Nije poznato da se Ustavni sud po ovoj inicijativi izjašnjavao. Razlog eventualne zabrinutosti pravnog tima RTS-a mogao je eventualno da leži u strahu od krivičnog dela nedozvoljeno javno komentarisanje sudskih postupaka, uvedenog u Krivični zakonik izmenama iz 2009. godine. Naime, član 336a Zakonika predviđa da će lice koje za vreme trajanja postupka pred sudom, a pre donošenja pravosnažne sudske odluke, u nameri da povredi pretpostavku nevinosti ili nezavisnosti suda, daje javne izjave u sredstvima javnog informisanja, biti kažnjeno zatvorom do šest meseci i novčanom kaznom. Ako razlog otkazivanja emisije zaista leži u zabrinutosti pravnog tima RTS-a da bi moglo doći do povrede navedene odredbe Krivičnog zakonika, odnosno da bi Davinić i njegov advokat učešće u emisiji mogli zloupotrebiti zarad uticaja na nezavisnost sudstva, onda bi to mogao biti signal ozbiljnog nepoverenja rukovodstva RTS-a u sposobnost svojih autora i novinara da usmeravaju tok emisija koje vode i zapravo dokaz narastajuće autocenzure i u programima javnog servisa.

3. Zakon o lokalnoj samoupravi

3.1. Gradonačelnik Čačka, Velimir Stanojević, potpisao je početkom meseca ugovore o „informisanju od lokalnog značaja“ sa direktorima pet glasila čije je sedište u ovom gradu. Te redakcije će svakog meseca među sobom deliti ukupno milion dinara. „U gradskom budžetu za ovu godinu informisanju je namenjeno deset miliona dinara, a prvenstvena dužnost nam je da ih usmerimo u pravovremeno obaveštavanje građana o svemu što se ovde zbiva. Pored toga, verujem da će ovi ugovori pozitivno uticati i na materijalne prilike čačanskih novinara, čiji profesionalni standardi nikad nisu bili sporni,“ rekao je gradonačelnik Stanojević za Politiku. Politika prenosi da se radi o novoj preraspodeli informativnog dinara u gradu, pošto je do kraja prošle godine taj budžetski novac odlazio uglavnom redakcijama nastalim u okrilju „Čačanskog glasa“, čiji je osnivač bio grad. Od decembra, međutim, svi čačanski mediji su u privatnom vlasništvu. Ugovorom je regionalnoj TV Čačak opredeljeno 350.000 dinara mesečno, uz obavezu da proizvede i emituje predviđeni broj priloga u dnevnim emisijama i jednočasovnu emisiju „TV parlament“ svake sedmice. Lokalnoj RTV Galaksija 32 opredeljeno

je 200.000 dinara mesečno. Produkcija „ČA-video“ zaključila je ugovor na 128.000 dinara, a Radio Čačak na 80.000 dinara. List „Čačanski glas“ dobio je 95.000 dinara mesečno. Medijske kuće obavezne su da građane informišu „istinито, objektivno, potpuno i blagovremeno u skladu sa zakonom, pravilima struke i novinarske etike“, i da uz fakturu dostavljaju overen i potpisan pregled emitovanog programa i objavljenih tekstova. U toku sedmice, pisarnica gradske uprave u Čačku primila je i ponude Radio Ozona i lista „Čačanske novine“ o kojima će gradonačelnik Stanojević naknadno odlučiti. Na ove ugovore, inače, nije primenjen Zakon o javnim nabavkama, pa nije bilo oglasa za dostavljanje ponuda, već su iste prispele na osnovu internog poziva upućenog redakcijama čije je sedište u Čačku. Iz iste stavke gradskog budžeta plaćaju se i direktni prenosi sednica Skupštine grada. Taj posao, odlukom skupštine, poveren je Radio Čačku, po ceni od 68.000 dinara za dan prenosa.

Zakonom o lokalnoj samoupravi propisano je da su opštine i gradovi nadležni da se staraju o javnom informisanju od lokalnog značaja i obezbeđuju uslove za javno informisanje na srpskom jeziku i jeziku nacionalnih manjina koji se koriste na teritoriji opštine. Zakon, međutim, o čemu smo u ranijim izveštajima u više navrata pisali, ne propisuje način na koji se ova sredstva opredeljuju, tako da se po tom pitanju praksa razlikuje od lokalne samouprave do lokalne samouprave. Lokalne samouprave, po sopstvenom nahođenju, opredeljuju se u ovakvim slučajevima ili za konkurse, ili za vođenje postupaka javnih nabavki usluga, ili za neposredne pogodbe sa pojedinim medijima, a ponekad i za kombinaciju navedenih modela. Ono što posebno zabrinjava u slučaju Čačka, a slična praksa postoji i u nekim drugim opštinama, jeste pitanje kriterijuma po kojima će lokalna vlast procenjivati da li mediji građane informišu „istinито, objektivno, potpuno i blagovremeno u skladu sa zakonom, pravilima struke i novinarske etike“. Dok ovakvo finansiranje ne bude na jedinstven način rešeno, i pri tome na način koji će obezbediti zaštitu od zloupotreba zarad ostvarivanja nedozvoljenog uticaja na način izveštavanja o funkcionisanju lokalnih vlasti, ostaje zabrinutost da se obezbeđivanje uslova i staranje o javnom informisanju od lokalnog značaja, posebno u kriznim vremenima, pretvara u novi mehanizam kontrole medija od strane lokalnih vlasti. Upravo u navedenom smislu raduje što su ministarstva za kulturu i za državnu upravu i lokalnu samoupravu podržala inicijativu tri medijska udruženja da utvrde preporuke o načinu i kriterijumima raspodele sredstava iz lokalnih budžeta lokalnim medijima. Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS), Asocijacija nezavisnih elektronskih medija (ANEM) i „Lokal pres“, kako je najavljeno, uradiće u najskorijem roku preporuke sa kriterijumima za raspodelu sredstava, koje će lokalnim samoupravama proslediti pomenuta dva ministarstva, kao i Stalna konferencija gradova i opština.

4. Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja

Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti organizovao je međunarodnu konferenciju „Sloboda pristupa informacijama i položaj uzbunjivača“ na kojoj je učestvovalo više od 50 učesnika. Konferencija je održana 29. juna. Povod za konferenciju je bila i Rezolucija Parlamentarne skupštine Saveta Evrope o zaštiti uzbunjivača koja je usvojena aprila 2010. godine. Rezolucija uspostavlja standarde zaštite uzbunjivača i predviđa druge mere u cilju zaštite lica koja obelodane informacije za koje javnost ima interes da zna.

Podsetimo, izmenama Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja iz decembra 2009, prvi put su u Srbiji usvojene odredbe o oslobađanju od odgovornosti lica koji javnosti učine određene informacije dostupnim. Nažalost, ove odredbe ne predstavljaju adekvatnu i suštinsku zaštitu uzbunjivača, s obzirom da se zaštita odnosi na obelodanjivanje informacija koje su po opštim principima prava na slobodan pristup informacijama već dostupne javnosti. Takođe, ove odredbe ne obezbeđuju sveobuhvatno zaštitu uzbunjivača, jer se odnose samo na lica zaposlena u organima javnih vlasti, a ne i na lica koja su zaposlena u privatnom sektoru. Na konferenciji je zaključeno da je za uspostavljanje pravog sistema zaštite prava na pristup informacijama neophodno da postoji efikasna zakonom utvrđena zaštita uzbunjivača, te da uzbunjivači moraju biti zaštićeni od svih vidova odmazde.